

KOMPETENSBEKRIVNING

**LEGITIMERAD SJKSKÖTERSKA MED
SPECIALISTSJKSKÖTERSKEEXAMEN
MED INRIKTNING MOT ANESTESISJKVÅRD**

INNEHÅLL

- 2 Förord
- 3 Syfte
- 3 Bakgrund
- 5 Arbetsprocess
- 5 Arbetsgrupp
- 6 Anestesisjuksköterskans kompetensområde
- 10 En profession i utveckling
- 11 Litteraturlista

FÖRORD

Riksföreningen för anestesi och intensivvård bildades år 1962 i Göteborg av ett antal anestesisjuksköterskor från hela Sverige. Syftet med föreningen är att främja forskning, utveckling, utbildning och stärka yrkesprofessionen. Föreningen vill också skapa en nationell plattform i syfte att möjliggöra en starkare ställning som referensorgan inom professionen. Dokumentet utgår ifrån Socialstyrelsens kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska (2005). Arbetet har skett i samarbete med Svensk sjuksköterskeförening.

Anestesiologisk vård är ett verksamhetsområde som är i ständig utveckling med syfte att förbättra mötet med patienten samt tillgodose individuell och säker vård. Patienter, som vårdas inom hälso- och sjukvård, har ett mer komplext vårdbehov idag jämfört med tidigare. I den högteknologiska vården finns behandlingsmetoder där specialisering, fortlöpande utbildning och kompetensutveckling krävs av anestesisjuksköterskan.

Anestesisjuksköterskan har ett självständigt ansvar för den anestesiologiska omvårdnaden av patienter i en högteknologisk miljö där specifika kunskaper och erfarenheter är väsentliga för den anestesiologiska vårdens kvalitet och utveckling. Den teoretiska kunskapen integreras i kliniskt arbete och ett kritiskt förhållningssätt ska finnas för att kunna utvärdera vården samt bedriva omvårdnadsforskning.

Riksföreningen för anestesi - och intensivvård anser att det är viktigt att det finns ett nationellt dokument som beskriver anestesisjuksköterskans unika kompetens, självständiga kunskapsområde samt förhållningssätt i vården. Dokumentet är vägledande för specialistutbildning inom anestesisjukvård och anestesisjuksköterskor i klinisk praxis vilket är i linje med Socialstyrelsens krav på *"en kunskapsbaserad, ändamålsenlig, säker, patientfokuserad, effektiv och jämlik hälso- och sjukvård i rätt tid"* (Patientsäkerhetslagen 2010:659).

Oili Dahl

Ordförande för Riksföreningen för anestesi och intensivvård

SYFTE

Syftet med kompetensbeskrivningen för en specialistsjuksköterska inom anestesijukvård är att beskriva anestesijuksköterskans yrkesroll och professionella kompetens i det perioperativa omvårdnadsarbetet.

Kompetensbeskrivningen ska:

- tydliggöra yrkesprofessionen och kompetensen för blivande samt yrkesverksamma anestesijuksköterskor
- bidra till att ge patienter en god och säker perioperativ vård och ge stöd åt närstående
- utgöra en vägledning för landets lärosäten för utformning, planering och genomförande av utbildning
- utgöra ett stöd för arbetsgivare som ansvarar för att säkerställa den kompetens som behövs för en god och säker vård
- bistå politiker och andra beslutfattare inom hälso- och sjukvård vid planering och säkerställande av god anesthesiologisk omvårdnad.

BAKGRUND

Den första praktiska och teoretiska utbildningen till anestesijuk-sköterska startades i Göteborg år 1954. Sjuksköterskeutbildningen blev en akademisk utbildning år 1997 och från år 2001 har sjuksköterskornas reglerade specialistutbildningar en skyddad yrkestitel. Med anestesijuk-sköterska menas i detta dokument, legitimerad sjuksköterska med specialistsjuk-sköterskeexamen med inriktning mot anestesijukvård.

Anestesijuk-sköterskans övergripande arbetsområde är anestesijukvård som förutsätter att anestesijuk-sköterskan har goda kunskaper, inom både omvårdnadsvetenskap och medicinsk vetenskap. Dessutom krävs kunskaper inom arbetsmiljö, etik, medicinsk teknik, pedagogik, vetenskapsteori, kunskap om lagar och förordningar samt kunskap om arbete vid stora olyckor och katastrofer.

Arbetsplatsen för anestesijuk-sköterskan är vanligtvis en anesthesiavdelning men anestesijuk-sköterskan kan också vara verksam vid pre- och postoperativa avdelningar, smärtbehandlingsenheter, akutmottagningar, prehospital vård, skade- och katastrofplatser, internationella hjälporganisationer, FN-uppdrag med mera.

Behörighetskraven för att bli antagen till utbildning som ger specialistsjuk-sköterskeexamen med inriktning mot anestesijukvård är svensk legitimation som sjuksköterska med kandidatexamen eller en äldre utbildning som bedöms av ansvarig antagningsenhet.

Utbildningen ger en yrkesexamina och vid ett flertal lärosäten en generell examen på avancerad nivå, omfattande 60 högskolepoäng (se figur 1, på sidan 9).

Övergripande styrdokument för utbildningen är Högskoleförordningens examensbeskrivning samt det enskilda lärosätets utbildnings- och kursplan. Internationellt varierar anestesijuk-sköterskans kompetensområde och kan framförallt delas in i två kompetensområden; *Anaesthetic Nurse* och *Nurse Anaesthetist*.

- *Anaesthetic Nurse* är en sjuksköterska med eller utan specialistsjuk-sköterskeexamen som arbetar som assistent till anesthesiologen, i samband med induktion, underhåll och avslut av anesthesin.

- *Nurse Anaesthetist* som är den internationella benämningen på en svensk anestesijuk-sköterska, är en sjuksköterska med specialistsjuk-sköterskeexamen som på ordination självständigt inducerar, underhåller och avslutar den generella anesthesin under visst stöd av anesthesiolog.

Kärnkompetenserna

Personcentrerad vård, samverkan i teamarbete, evidensbaserad vård, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling, säker vård och informatik är sex kärnkompetenser som är nödvändiga i all utbildning av vårdens olika professioner.

Patientens autonomi och individuella behov står alltid i centrum för att vården ska bli den bästa möjliga för patienten i den perioperativa vården.

Arbetet på operationssalen är avhängigt den samverkan som sker mellan de olika professionerna i teamet.

Kvalitetsutveckling som baseras på evidens och erfarenhet sker kontinuerligt för att optimal vård ska uppnås.

Informatiken är viktig för att utveckla fungerande informations- och kommunikationssystem i syfte att stärka patient-säkerheten.

ARBETSPROCESS

År 2005 tillsatte styrelsen för Riksföreningen för anestesi och intensivvård en arbetsgrupp för att ta fram en kompetensbeskrivning för specialistsjuksköterskor med inriktning mot anestesisjukvård. Nationella riktlinjer, vetenskaplig evidens, facklitteratur, diskussioner och reflektioner i arbetsgruppen låg till grund för ett förslag till kompetensbeskrivning. Synpunkter från en referensgrupp och styrelsen mottogs som sedan ledde fram till en färdig kompetensbeskrivning år 2008.

År 2010 beslutade styrelsen för Riksföreningen för anestesi och intensivvård att samma arbetsgrupp, utökad med ytterligare en medarbetare, skulle utföra en revidering av kompetensbeskrivningen. En revidering anses nödvändig för att möta de förändringar och den utveckling som kontinuerligt sker inom den perioperativa vården. Arbetsgruppens diskussioner och reflektioner grundas utifrån kunskap och kompetens av kliniska, pedagogiska och akademiska erfarenheter.

ARBETSGRUPP

Projektdeltagare

Chris Hedenskog, Fil. Mag., leg. sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Örebro universitetssjukhus

Elisabeth Liljeroth, Med. Dr., klinisk lektor, leg. sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Karolinska Institutet, Stockholm

Cathrin Madsen-Rihlert, Fil. Mag., universitetsadjunkt och leg. sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Göteborgs universitet

Ulrica G. Nilsson, Med. Dr., docent, klinisk lektor leg. sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Umeå universitet

Berith Wennström, Fil. Dr., legitimerad sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Kärnsjukhuset, Skövde

Som stöd för arbetsgruppen har en referensgrupp konsulterats: **Ingrid Andersson**, Leg. sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Skånes universitetssjukhus, Lund

Karin Björkman Björkelund, Dr. Med. Vet., Universitetslektor, leg. sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Programdirektör Avancerad nivå, Medicinska fakulteten, Lunds universitet

Roland Nilsson, Fil. Mag., leg. sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Skånes universitetssjukhus, Malmö

Marie Sandh, Fil. Mag., universitetsadjunkt och leg. sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Högskolan Halmstad

Hans Olov Stenman, Leg. sjuksköterska med specialistsjuksköterskeexamen med inriktning mot anestesisjukvård, Norrlands universitetssjukhus

Birigitta Wedahl, Svensk sjuksköterskeförening

ANESTESISJUKSKÖTERSKANS KOMPETENSOMRÅDE

Anestesiologisk omvårdnad utförs av anestesijuksköterskan och utgår från den enskilde patientens resurser och behov. Anestesijuksköterskan ska inge patienten lugn, trygghet och förvisning om att han/hon får professionell omvårdnad.

Anestesijuksköterskan ska:

- på ordination av anestesilog, planera och självständigt genomföra generell anestesi av ASA I-II-patienter vid planerade ingrepp
- planera och tillsammans med anestesilog genomföra generell anestesi av ASA III-V-patienter vid planerade ingrepp
- planera och tillsammans med anestesilog genomföra generell anestesi av ASA I-V-patienter vid akuta ingrepp
- på ordination av anestesilog, planera, övervaka och självständigt ge sedering vid undersökningar, behandlingar, regionala och lokala anestasier.

Anestesiologisk omvårdnad

För att kunna utföra anestesiologisk omvårdnad ska en specialist-sjuksköterska med inriktning mot anestesijukvård kunna:

- skapa tillit, förtroende och trygghet till patient såväl som till närstående
- informera och undervisa patienter och närstående
- tillsammans med operationsteamet säkerställa patientens identitet, sidomarkering vid pariga organ samt positionering
- genomföra anestesi utifrån patientens och behandlingens eller undersökningens specifika förutsättningar
- bedöma, etablera och upprätthålla en fri luftväg samt övervaka, assistera eller ventilerar patienten
- övervaka, observera, dokumentera och följa upp ventilation, cirkulation, anestesidjup och temperatur
- övervaka, administrera, dokumentera och följa upp patientens blod- och vätskebehov samt vätskebehandling
- administrera ordinerade anestesiologiska såväl som övriga intra-operativa läkemedel samt observera, dokumentera effekter av dessa
- muntligt och skriftligt/digitalt dokumentera och rapportera samt kritiskt utvärdera den perioperativa vården
- hantera, prioritera och ta snabba beslut vid akuta tillstånd, förebygga komplikationer, identifiera och bedöma avvikelser från normala perioperativa förlopp
- arbeta preventivt och planera för patientens postoperativa vård och återhämtning
- planera omvårdnaden med pedagogiska och stöttande insatser för patienter med ökat omvårdnadsbehov, till exempel genom att erbjuda den "den perioperativa dialogen"

Säkerhet och vårdmiljö

En anestesijuksköterska ska utöva sitt yrkeskunnande på ett patientsäkert och miljömedvetet arbetssätt, vilket innebär att en specialistsjuksköterska med inriktning mot anestesijukvård ska kunna:

- utföra dokumentation så att god patientsäkerhet alltid optimeras oavsett arbetsbelastning, vårdtid och vårdtyngd
- hantera medicinteknisk utrustning och genomföra funktionskontroller enligt gällande författningar och säkerhetsföreskrifter
- arbeta utifrån hygieniska föreskrifter och bestämmelser i syfte att förebygga smitta och smittspridning
- arbeta utifrån ett miljöperspektiv
- uppmärksamma arbetsrelaterade risker och aktivt arbeta för och med skyddsutrustning för att förebygga arbetsrelaterade skador
- vara tydlig i kommunikationen med teamets medlemmar.

*Perioperativ vård innefattar anestesi- och operations-sjuksköterskans perioperativa vårdande, den perioperativa dialogen, dvs en anestesi eller en operationssjuksköterskas pre-intra och postoperativa samtal med sin patient samt behandlingar och tekniker dvs. det praktiska tillvägagångssätt som patienten utsätts för (Lindwall & von Post, 2009).

Etik och värdegrund

Anestesisjuksköterskan arbete bygger på en värdegrund där International Council of Nurses (ICN) och International Federation of Nurse Anesthetists (IFNA) Code of Ethics etiska kod ligger till grund för etiskt handlande och förhållningssätt vilket innebär att:

- behandla patienten som en unik individ med individuella behov
- visa omsorg och respekt för patientens integritet och värdighet
- var uppmärksam, öppen och mottaglig för patientens situation
- visa öppenhet för patientens mångfald
- respektera och tillvarata patientens rätt till självbestämmande samt patientens och närståendes rätt till information
- upprätthålla balansen mellan individuell omsorg och rättvis fördelning av resurser
- samarbeta med kollegor och medarbetare samt behandla dem rättvist, trovärdigt och uppriktigt.

Ledarskap

En anestesisjuksköterska ska inom sitt yrkesområde ha förmåga att planera, leda och utveckla arbetet i teamet kring patienten samt samarbeta med företrädare för andra yrken i vården. En specialistsjuksköterska med inriktning mot anestesisjukvård ska kunna:

- utifrån patientens behov systematiskt leda, prioritera, fördela och samordna vårdarbetet samt bidra till ett effektivt resursutnyttjande
- fortlöpande bedriva och dokumentera kvalitets- och förbättringsarbete
- medverka i planering, utveckling och uppföljning inom verksamhetsområdet samt delta i riskanalys och händelseanalys.

I februari år 2006 beslutade Sveriges riksdag om en ny utbildnings- och examensstruktur som ett led i det fortsatta arbetet med Bolognaprocessen.

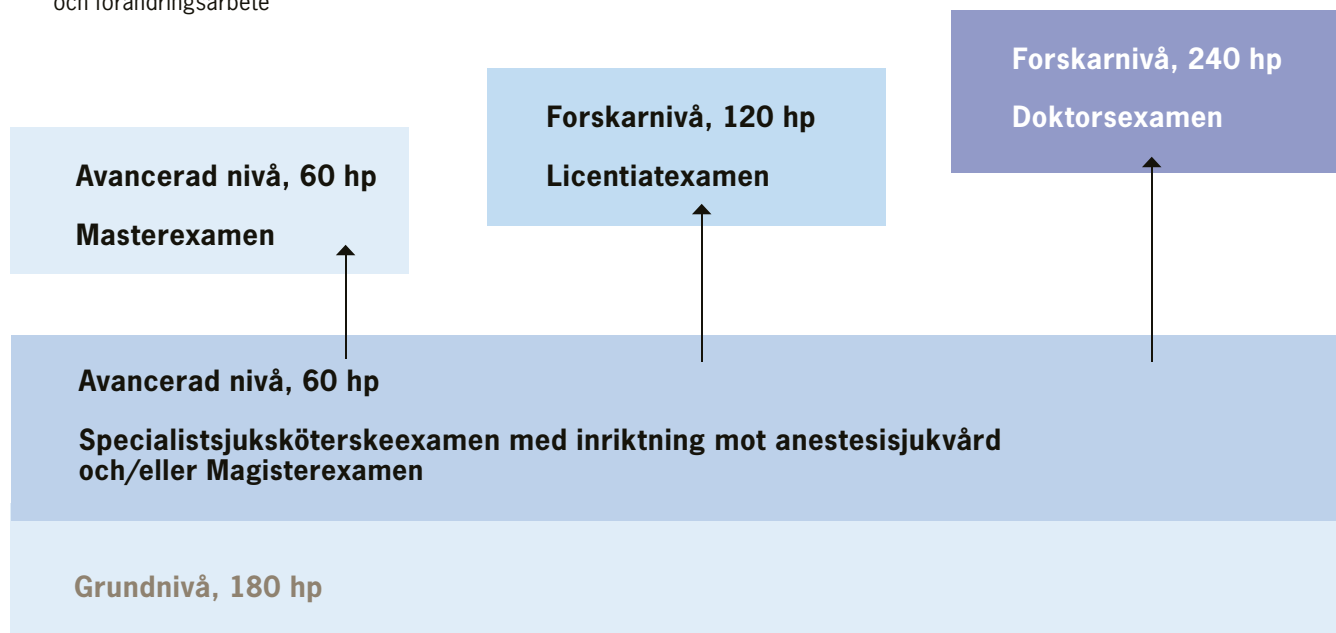
Beslutet, som är kärnan i 2007 års högskolereform, utgår från propositionen *Ny värld – ny högskola* och innebär att alla examina placeras in på någon av de tre nivåerna: grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå (Figur 1).

Bolognaprocessen syftar till ett ökat europeiskt samarbete inom högre utbildning och har tre övergripande mål: att främja mobilitet och anställningsbarhet samt göra Europa attraktivt att studera i för studenter från hela världen.

Forskning, utbildning och utveckling

Den snabba kunskapsutvecklingen inom hälso- och sjukvården medför ökade krav på dess medarbetare när det gäller forskning, utbildning och utveckling. En specialist-sjuksköterska med inriktning mot anestesijukvård ska självständigt kunna:

- söka, analysera och kritiskt granska relevant kunskap inom området
- kritiskt reflektera över, initiera, medverka i eller bedriva utvecklings- och forskningsarbete
- bedriva och systematiskt följa upp kvalitets- och förändringsarbete
- implementera evidensbaserade forskningsresultat i omhändertagandet av patienten i den perioperativa vården
- ta initiativ till och verka för omvårdnadsvetenskaplig såväl som tvärvetenskaplig forskning
- tillämpa gällande forskningsetiska konventioner
- medverka till fördjupad och kontinuerlig utbildning och handledning av medarbetare och studenter
- samarbeta med universitet och högskolor.

Figur 1. Utbildnings- och examensstruktur

EN PROFESSION I UTVECKLING

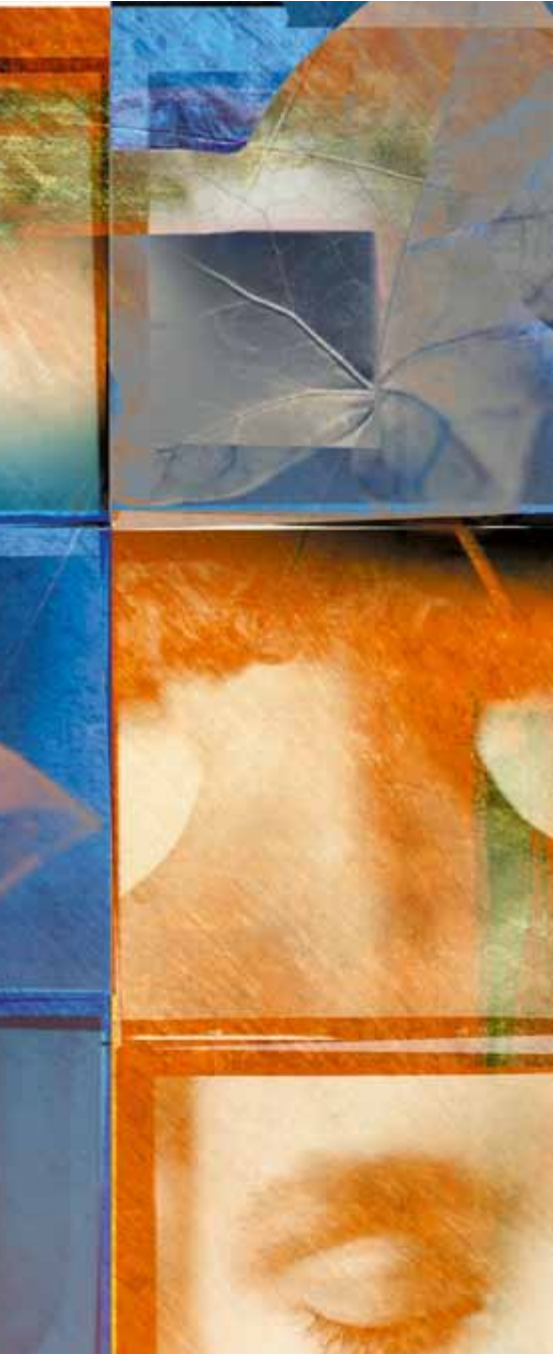
Kraven på dagens anestesijuksköterska förutsätter en utveckling av den självständiga och professionella yrkesutövningen. Parallellt med att anestesijuksköterskan har ett ansvar att bedriva anesthesiologisk omvårdnad, finns även ett ansvar för att utveckla sitt yrkeskunnande, kompetens och förhållningssätt genom en ständig utveckling och fördjupning av teoretiska och praktiska kunskaper.

Verksamheten ska ge stöd och vägledning för anestesijuksköterskans kompetensutveckling som ska vila på vetenskaplig grund. Idealt är om detta kombineras med aktivt forskningsarbete inom området. Här bör utbildningsprogram med anesthesiologisk omvårdnad och anesthesiologi komma till stånd, i ett samarbete mellan verksamhet och akademi under ledning av en disputerad anestesijuksköterska.

Liksom omvårdnadsspecialiteten i övrigt bygger anestesijuksköterskans yrkesutövning på en helhetssyn och ett etiskt förhållningssätt. I takt med den ständigt ökande kunskaps- och metodutvecklingen blir förmågan till helhetssyn och etiskt förhållningssätt allt viktigare.

Perioperativ vård kommer i allt högre grad att betona och vara avhängig ett tvärprofessionellt arbetssätt som kännetecknas av en kontinuerlig dialog mellan anestesijuksköterskan, anesthesiologen, kirurgen och operationssjuksköterskan samt övrig personal i den perioperativa vården. Detta teamsamarbete skapar en god grund, både för att bedriva personcentrerad vård och för att öka patientsäkerheten i de snabbt förändrade situationer som kan uppstå.

LITTERATURLISTA

Cronenwett, L., Sherwood, G., Barnsteiner, J. et.al. Quality and safety education for nurses. *Nursing Outlook*. 2007. 55(3), 122-131.

Flynn, M. Anaesthesia nursing: an international perspective. *Nursing review. Journal of the Faculty of Nursing, Royal College of Surgeons in Ireland*. 1998, 2(16), 46-49.

Hovind, I. L. *Anestesiologisk omvårdnad*. 2005, Lund: Studentlitteratur.

Halldin, M. & Lindahl, S. *Anestesi*. 2005, Stockholm: Liber.

International Federation of Nurse Anesthetists – *Educational Standards for Preparing Nurse Anesthetists*; 1999.

Lindwall, L. & von Post, I. Continuity created by nurses in the perioperative dialogue– a literature review. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. 2009, 23(2), 395-401.

Schreiber, R. & MacDonald, M. Keeping Vigil over the Patient: a grounded theory of nurse anaesthesia practice. *Journal of Advanced Nursing*. 2010, 66(3), 552–561.

Socialstyrelsen. *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*; 2005, Stockholm.

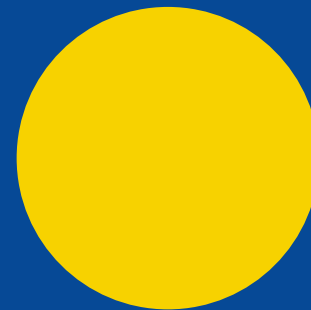
Socialstyrelsen. *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete*; 2011, Stockholm.

Svensk sjuksköterskeförening. *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor. International Council of Nurses*; 2007, Stockholm.

Svensk sjuksköterskeförening. *Strategi för utbildningsfrågor*; 2010, Stockholm.

Svensk sjuksköterskeförening. *Värdegrund för omvårdnad*; 2010, Stockholm.

RIKSFÖRENINGEN FÖR ANESTESI OCH INTENSIVVÅRD & SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING

KOMPETENSBEKRIVNING

LEGITIMERAD SJUKSKÖTERSKA MED SPECIALISTSJUKSKÖTERSKEEXAMEN MED INRIKTNING MOT ANESTESISJUKVÅRD

Riksföreningen för
anestesi och intensivvård

E-post: styrelsen@aniva.se
Hemsida: aniva.se

Svensk sjuksköterskeförening
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tfn: 08-412 24 00
Fax: 08-412 24 24

E-post: ssf@swenurse.se
Hemsida: www.swenurse.se